

राज्यातील भटक्या जमाती-क प्रवर्गातील
धनगर समाजाच्या सहकारी सूतगिरण्यांना
दीर्घ मुदतीचे कर्ज मंजूर करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

इतर मागास बहुजन कल्याण विभाग,
शासन निर्णय, क्र : सूतगी-२०२४/प्र.क्र. ३०३ /योजना-२,
मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरु चौक, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
दि. २८ ऑगस्ट, २०२४

वाचा- (१) शासन निर्णय, इमाव, सावशैमाप्र, विजाभज व विमाप्र कल्याण विभाग, क्र.

सीबीसी- २०१९/प्र.क्र.१२१/मावक, दि. ०७, ऑगस्ट, २०१९

(२) शासन निर्णय, आदिवासी विकास विभाग, क्र-MTD-२४०२६/११/२०२४-MTD
(Desk-३), दि. १३/८/२०२४

प्रस्तावना:-

मा. मंत्रिमंडळाच्या दि. ३०/७/२०१९ रोजी झालेल्या बैठकीतील निर्णयाच्या अनुषंगाने संदर्भाधिन क्र. १ येथे नमूद शासन निर्णय, दि. ७/८/२०१९ अन्वये आदिवासी विकास विभागामार्फत अनुसूचित जमातीसाठी सुरु असलेल्या योजनांच्या धर्तीवर राज्यातील भटक्या जमाती-क प्रवर्गातील धनगर समाजासाठी विविध योजना लागू करण्याचा निर्णय घेण्यात आला आहे. सदर योजनांमध्ये, “भटक्या जमाती-क प्रवर्गातील धनगर समाजाच्या सहकारी सूतगिरण्यांना भाग-भांडवल मंजूर करणे” या योजनेचाही समावेश आहे. मा.मंत्रिमंडळाच्या दि. ३०/७/२०२४ रोजीच्या बैठकीमध्ये घेण्यात आलेल्या निर्णयाप्रमाणे व आदिवासी विकास विभागाच्या संदर्भाधिन दि. १३/८/२०२४ च्या शासन निर्णयाच्या धर्तीवर, राज्यातील भटक्या जमाती-क प्रवर्गातील धनगर समाजातील ८० % व्यक्ती सदस्य असलेल्या व महाराष्ट्र सहकारी संस्था नोंदणी अधिनियम, १९६० अंतर्गत नोंदणी झालेल्या सहकारी सूतगिरण्यांना दीर्घ मुदतीचे कर्ज मंजूर करण्यास मान्यता देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

मा.मंत्रिमंडळाच्या दि. ३०/७/२०२४ रोजीच्या बैठकीमध्ये घेण्यात आलेल्या निर्णयाप्रमाणे व आदिवासी विकास विभागाच्या संदर्भाधिन दि. १३/८/२०२४ च्या शासन निर्णयाच्या धर्तीवर, राज्यातील भटक्या जमाती-क प्रवर्गातील धनगर समाजातील ८० % व्यक्ती सदस्य असलेल्या व महाराष्ट्र सहकारी संस्था नोंदणी अधिनियम, १९६० अंतर्गत नोंदणी झालेल्या सहकारी सूतगिरण्यांना दीर्घ मुदतीचे कर्ज मंजूर करण्याकरीता धोरण निश्चित करण्यास शासनाची मान्यता देण्यात येत आहे.

२. कर्जपुरवठ्याच्या प्रस्तावासंबंधित करावयाची कार्यवाही :

२.१. भटक्या जमाती-क प्रवर्गातील धनगर समाजाच्या सहकारी सूतगिरणीकडून दीर्घ मुदतीच्या कर्जासाठी प्रस्ताव प्राप्त झाल्यास, सदर प्रस्ताव विहीत अटी व शर्तीप्रमाणे तपासून

स्वयंस्पष्ट अभिप्रायांसहीत शासनास सादर करण्याची संपूर्ण जबाबदारी संचालक, इतर मागास बहूजन कल्याण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांची राहील.

२.२. भटक्या जमाती-क प्रवर्गातील धनगर समाजातील सदस्य असलेल्या सहकारी सूतगिरण्यांनी सादर केलेला प्रकल्प अहवाल मुल्यांकित करण्याकरिता मुदत कर्ज देणाऱ्या वित्तीय संस्था/बँका यांचेव्यतिरिक्त खालील शासन पुरस्कृत संस्थांपैकी एका संस्थेकडून प्रस्ताव तपासून मुल्यांकित करून घेऊन शासन मान्यतेसाठी सादर करण्यात यावा. प्रकल्प मुल्यांकनाचा खर्च संबंधित सूतगिरणीने सोसणे आवश्यक आहे. मुल्यांकन कामाचे शुल्क रु.२.५० लाख इतके निश्चित करण्यात येत आहे. मुल्यांकन कामाचे शुल्क हे आदिवासी विकास विभागाने वेळोवेळी निश्चित केल्याप्रमाणे लागू राहील.

- १) महाराष्ट्र इंडस्ट्रियल ॲण्ड टेक्निकल कन्सल्टन्सी ऑर्गनायझेशन लिमिटेड (मिटकॉन), पुणे
- २) अंग्रीकल्वर फायनान्स कॉर्पोरेशन, मुंबई
- ३) दत्ताजीराव टेक्निकल इन्स्टिट्युट, इचलकरंजी

२.३. संस्थेची जमीन संस्थेच्या नावे असल्याचा पुरावा म्हणून संस्थेच्या नावाचा ७/१२ चा उतारा प्रस्तावासोबत जोडण्यात यावा. त्याचबरोबर कायदेशीर खरेदीपत्राची सत्यप्रत पाठवावी. संचालक, इतर मागास बहूजन कल्याण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांनी सदर कागदपत्रांची खातरजमा करून घ्यावी.

२.४. गहाणखताचा प्रचलित कायद्यानुसार करारनामा करण्यात यावा. संबंधित सूतगिरणीने शासन व वित्तीय संस्था या दोहोंकडून कर्ज घेतल्यास कर्जाच्या प्रमाणात गहाणखतावर शासन आणि वित्तीय संस्था यांचा प्रभार राहील. सूतगिरणीचे संचालक मंडळाला सदर कर्जासाठी वैयक्तिकरित्या जबाबदार मानण्यात येईल.

२.५ संस्थेने खरेदी केलेल्या जमिनीवर कोणत्याही प्रकारचा बोजा नसल्याबाबतचे संस्थेच्या नावाचा उल्लेख असलेले सक्षम प्राधिका-यांचे प्रमाणपत्र प्रस्तावासोबत सादर करणे आवश्यक आहे. संचालक, इतर मागास बहूजन कल्याण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांनी याबाबतची खातरजमा करावी.

२.६ आवश्यक असेल तेथे बिगर शेती परवाना घेऊन त्याची सत्यप्रत प्रस्तावासोबत पाठवावी. बिगर शेती परवान्याची मुदत संपली असल्यास मुदतवाढीचे आदेश सादर करावेत.

२.७ प्रकल्प उभारणीकरिता ५२ आठवड्याचा कालावधी असावा व त्या सहकारी सूतगिरणीस निधीची आवश्यकता लागेल त्याप्रमाणे निधीचे वितरण करण्यात येईल. आयुक्त (वर्षोदयोग) व संचालक, इतर मागास बहूजन कल्याण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांनी सदर बाबत शासनाच्या प्रचलित धोरणाच्या अधीन राहून हा निर्णय घ्यावा.

२.८. सहकारी सूतगिरण्यांचे स्वतःचे भागभांडवल आणि शासकीय भागभांडवल यांच्या एकत्रित निधीच्या १:१ या प्रमाणात दिर्घमुदतीचे कर्ज मंजूर करण्यात यावे.

२.९. संचालक, इतर मागास बहुजन कल्याण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे आणि संबंधित सूतगिरणीचे अध्यक्ष यांच्या नावे खाते उघडण्यात येऊन सदर कर्ज संबंधित खात्यावर जमा करण्यात येऊन त्यांनी सदर खाते संयुक्तपणे कार्यान्वित करावे.

३. कर्जपुरवळ्यासाठीच्या अटी व शर्ती :

३.१. वस्त्रोद्योग विभागाकडून वेळोवेळी विहीत करण्यात येणाऱ्या सहकारी सूतगिरण्यांच्या प्रकल्प किंमतीच्या ५ टक्के आणि कमीत कमी रु.८० लाखापर्यंत सभासद भागभांडवल गोळा केल्यास सदर गिरण्या कर्जाकरिता पात्र समजण्यात येतील.

३.२. सूतगिरणीचा प्रकल्प उभारताना जी संनियंत्रण समिती राहील, त्यामध्ये शासनाच्या इतर मागास बहुजन कल्याण विभाग आणि वस्त्रोद्योग विभागाचा प्रतिनिधी असावा.

३.३. सूतगिरणीच्या संचालक मंडळावर शासनाचे इतर मागास बहुजन कल्याण विभाग आणि वस्त्रोद्योग विभाग यांच्याकडून नियुक्त होईल अशी व्यक्ती शासन नियुक्त संचालक म्हणून राहील.

३.४. शासनाकडून दिल्या जाणा-या दीर्घ मुदतीच्या कर्जाचे उपयोगिता प्रमाणपत्र संचालक, हातमाग व वस्त्रोद्योग, नागपूर यांच्याकडून घेण्यात यावे. कर्जाच्या रक्कमेचा विनियोग योग्य प्रकारे न झाल्याचे आढळल्यास किंवा अन्य गैरप्रकारे कर्जाची रक्कम अनुज्ञेय नसल्याचे आढळल्यास दिलेली रक्कम महसूली थकबाकी म्हणून वसूल करण्यात येईल.

३.५. ज्या कामाकरिता दीर्घ मुदतीचे कर्ज मंजूर केले आहे त्या कामाकरिताच सहकारी सूतगिरण्यांनी त्याचा वापर करावा. गैरवापर दिसून आल्यास दंडात्मक व्याज दरासह महसूल थकबाकी म्हणून सर्व रक्कम वसूल करण्याचे अधिकार शासनास राहतील.

३.६ प्रथम दिलेल्या कर्जाच्या हप्त्याचे उपयोगिता प्रमाणपत्र संचालक, हातमाग व वस्त्रोद्योग, नागपूर यांच्याकडून घेतल्यानंतर तदनंतरचा कर्जाचा हप्ता वितरीत करावा.

३.७ धनगर समाजाच्या सहकारी सूतगिरणीचे अध्यक्ष व उपाध्यक्ष हे भटक्या जमाती- क प्रवर्गातील धनगर समाजाचे असावेत.

३.८. भटक्या जमाती-क प्रवर्गातील धनगर समाजाच्या सहकारी सूतगिरणीचे ८० टक्के सभासद हे भटक्या जमाती-क प्रवर्गातील धनगर समाजाचे व २० टक्के सभासद अन्य प्रवर्गातील असावेत. तसेच, भटक्या जमाती-क प्रवर्गातील धनगर समाजाच्या सहकारी सूतगिरणीच्या संचालक मंडळावर ८० टक्के सभासद हे भटक्या जमाती-क प्रवर्गातील धनगर समाजातील असावेत व २०

टक्के सभासद अन्य प्रवर्गातील म्हणजेच इमाव, विजा-अ, भज-ब, भज-क, भज-ड, अ.जा., अ.ज. व खुला या प्रवर्गातील असावेत. यासंबंधित खात्री संबंधित सहायक संचालक, इतर मागास बहूजन कल्याण, संबंधित प्रादेशिक उपसंचालक, इतर मागास बहूजन कल्याण (प्रादेशिक) विभाग व संचालक, इतर मागास बहूजन कल्याण संचालनालय, म.रा, पुणे यांनी करून घ्यावी. खात्री झाल्यानंतरच कर्जाचे वाटप करण्यात यावे.

३.९. शासनाच्या इतर विभागांच्या (वित्त/वस्त्रोदयोग विभाग) सहकारी संस्थांनी कर्ज भाग भागभांडवल देतेवेळी ज्या अटी व शर्ती घातल्या जातात, त्या सर्व अटी व शर्ती या प्रकरणी लागू होतील.

३.१०. प्रकल्पाच्या सुनियोजित उभारणीसाठी शासन आवश्यकतेनुसार, ज्या अटी व शर्ती वेळोवेळी विहीत करेल, त्या अटी व शर्ती बंधनकारक राहतील.

४. वसूलीची कार्यपद्धती :

४.१ प्रकल्प सुरु झाल्यानंतर २ वर्षांनी कर्जाची परतफेड सुरु करण्यात यावी. भागभांडवल, व्याज व कर्जवसूलीची जबाबदारी ही संचालक, इतर मागास बहूजन कल्याण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांची राहील. कर्जवसूलीचा विलंबावधी हा वित्तीय संस्थाप्रमाणेच असावा.

४.२ सूतगिरणीला मंजूर करण्यात आलेल्या कर्जाचे धनादेश सूतगिरणीचे अध्यक्ष व संचालक, इतर मागास बहूजन कल्याण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांच्या संयुक्त खात्यात जमा केल्याच्या दिनांकापासून व्याजाची आकारणी करण्यात यावी.

४.३ कर्जाची परतफेड ६ वर्षांच्या कालावधीत एकूण २४ समान त्रैमासिक हप्त्यात करण्यात यावी. यापैकी पहिले १६ हप्ते मुद्दल व शेवटचे ८ हप्ते व्याज याप्रमाणे कर्ज व व्याज वसूल करण्यात यावे.

४.४ कर्जाची वसूली देय झाल्यानंतर थकीत कर्ज वसूल करण्यासंदर्भात संचालक, इतर मागास बहूजन कल्याण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे व संबंधित प्रादेशिक उपसंचालक, इतर मागास बहूजन कल्याण (प्रादेशिक) विभाग यांच्याद्वारे संबंधित सूतगिरणीस तीन-तीन महिन्यांच्या मुदतीनंतर तीनवेळा मागणीपत्र पाठविण्यात येईल. त्यानंतरही कर्जवसूलीला सूतगिरणीचा प्रतिसाद मिळाला नाही तर गहाणखताच्या आधारे कर्जवसूली करण्याचे अधिकार संचालक, इतर मागास बहूजन कल्याण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांना राहतील.

४.५. व्याजाचा दर, दंडनीय व्याज इत्यादी वित्त विभागाने वेळोवेळी कळविल्याप्रमाणे राष्ट्रीय कृषि व औद्योगिक विकास बँक, नवी दिल्ली (NABARD) द्वारा निश्चित केल्याप्रमाणे राहतील.

५. भटक्या जमाती-क प्रवर्गातील धनगर समाजाच्या सहकारी सूतगिरण्यांना भागभांडवल तसेच दीर्घ मुदतीचे कर्ज देण्याबाबत आदिवासी विकास विभागाने तसेच सहकार, पण व वस्त्रोद्योग विभागाने वेळोवेळी निश्चित केलेले धोरण लागू राहील. तसेच, आदिवासी विकास विभागामार्फत तसेच सहकार, पण व वस्त्रोद्योग विभागामार्फत सदरहू योजनेत वेळोवेळी करण्यात येणारे बदल/ सुधारणा हे भटक्या जमाती-क प्रवर्गातील धनगर समाजाच्या सहकारी सूतगिरण्यांना लागू राहतील.

६. सदर शासन निर्णय दि.३०.०७.२०२४ रोजी मा. मंत्रीमंडळ बैठकीत प्राप्त झालेल्या मान्यतेनुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेताक २०२४०८२८१७०३५९६६३४ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(दिनेश चहाण)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

- (१) मा. राज्यपाल यांचे प्रधान सचिव, राजभवन, मलबार हिल, मुंबई.
- (२) मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- (३) मा. उप मुख्यमंत्री (गृह) यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- (४) मा. उप मुख्यमंत्री (वित्त) यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- (५) मा. मंत्री, इतर मागास बहुजन कल्याण विभाग यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- (६) मा. विरोधी पक्षनेता, विधानपरिषद/विधानसभा, विधानभवन, मुंबई.
- (७) सर्व विधानपरिषद/विधानसभा सदस्य, विधानभवन, मुंबई.
- (८) मा. मुख्य सचिव यांचे उप सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- (९) प्रधान सचिव, (इतर मागास बहुजन कल्याण विभाग) यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई
- (१०) सर्व मंत्रालयीन विभागाचे अपर मुख्य सचिव/ प्रधान सचिव/ सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- (११) आयुक्त, वस्त्रोद्योग, महाराष्ट्र राज्य, नागपूर.
- (१२) महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क संचालनालय, मंत्रालय, मुंबई. (प्रसिद्धीसाठी)
- (१३) संचालक, इतर मागास बहुजन कल्याण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
- (१४) प्रादेशिक उपसंचालक, वस्त्रोदयोग, सोलापुर, नागपूर, छत्रपती संभाजीनगर, मुंबई.
- (१५) सर्व उपसंचालक, वस्त्रोद्योग, महाराष्ट्र राज्य
- (१६) सर्व प्रादेशिक उपसंचालक, इतर मागास बहुजन कल्याण (प्रादेशिक) विभाग
- (१७) सर्व सहाय्यक संचालक, इतर मागास बहुजन कल्याण
- (१८) सर्व जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी, जिल्हा परिषद.
- (१९) कार्यकारी संचालक, महाराष्ट्र राज्य सहकारी वस्त्रादयोग महासंघ मर्यादित, मुंबई.
- (२०) निवड नस्ती (योजना-२).